

Un număr vechi 1 leu

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINA — JURISPRUDENȚA — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE

DIRECTOR: D. ALEXANDRESCO

PRIM-REDACTOR: I. N. CESĂRESCU

ABONAMENTUL

pe an 30 lei; 6 luni 16 lei; 3 luni 8 lei

Studentii plătesc pe jumătate

Străinătatea: 40 lei pe an, 20 pe 6 luni

A P A R E

de două ori pe săptămână sub redacțiunea unui comitet

Abonamentele se plătesc tot-d'a-una înainte

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

BUCUREȘTI

11 — Strada Artei — 11

In dosul Palatului Justiției

SUMAR :

Un răspuns în chestia soldatului Ispășoiu, de d-l *Vespasian Erbiceanu*.

JURISPRUDENȚĂ ROMÂNĂ :

Inalta Curte de casație și justiție, s. I: *Aureliu Urică* cu Consiliul de disciplină al Corpului de avocați din București ;

Inalta Curte de casație, secțiuni unite: *Sița și Velisarie Leontopol* cu *Ecaterina Racoviceanu și Erodiana N. Ionescu*, cu o Observație de d-l *D. Alexandrescu* ; Informațiuni.

Un răspuns în chestia soldatului Ispășoiu

Articolul nostru intitulat «Casul soldatului Ispășoiu», apărut în *Curierul Judiciar* No. 59 din 21 Septembrie 1903, în care desaprobam faptul că Consiliul de război a respins cererea avocaților apărării de a se face o expertisă medico-legală asupra stărei psiho-fisice a acusatului, a avut un însemnat răsunet în sferile noastre juridice. Aceasta am constatat-o cu plăcere atât din scrisorile ce le-am primit după publicarea lui de la diferite persoane, cât și dintr'un răspuns la articolul nostru apărut tot în *Curierul Judiciar* No. 68 din 23 Octombrie a c.

N'am fi avut nimic de obiectat contra acestui răspuns, dacă n'am găsi în el aprecieri greșite, afirmări eronate, cari nu pot fi trecute cu vederea.

Autorul răspunsului nu împărtășește modul cum a fost pusă de noi chestiunea soldatului Ispășoiu, și în special înclinarea noastră de a vedea în crima acestuia rezultatul unui acces de epilepsie larvată, din mai multe puncte de vedere.

Mai înteu d-sa pretinde că pentru explicarea crimei lui Ispășoiu nu era nevoie să se recurgă la o teorie psihiatrică ca cea a epilepsiei, de oare ce ș'ar găsi explicarea completă în examinarea «a cea ce se petrecea în jurul criminalului și în repercusiunea pe care o avea sau putea să o aibă în sufletul său». Și iată cum autorul prezintă acest examen: «Ispășoiu pentru o foarte gravă indisciplină e mutat din regimentul său în batalionul I de vânători. Indisciplina sa era extraordinar de mare, mai cu seamă că nici odată un inferior nu și permisese o cutezanță așa de mare, să reclame pe un superior, Șefului suprem al armatei. De aci încolo un abis se deschidea între Ispășoiu și toți cari 'l înconjurau, și mai cu seamă îl comandați; ori-ce severitate era de sigur permisă față de un asemenea îndrăzneț și atmosfera creată în jurul persoanei lui Ispășoiu era foarte departe de a fi părintească. Departe de noi ideea de a justifica fapta reprobabilă a celui mai puțin simpatice dintre criminali; dar, cea ce voim să demonstrăm e că un examen foarte puțin superficial ne face să întrevădem cea-ce se petrecea în jurul lui Ispășoiu și repercusiunea pe care o avea sau putea să o aibă în sufletul său. Intre el și superiorii săi de ori ce grad, era un război continuu, un război surd, care dacă nu avea efecte eclatante, e că unul dintre adversarii era prea puțin armat pen-

tru a-l susținea mai pe față. Pentru Ispășoiu dar, or-ce grad era un inamic, și ori-când ocazia i s'ar fi prezentat ca să elimineze un asemenea inamic, el găsea o satisfacție a sentimentului său de ură și răzbunare».

Cu alte cuvinte, autorul ajunge la concluzia că crima este rezultatul firesc la care Ispășoiu a trebuit să ajungă din cauza «severităților și a tratamentului foarte departe de a fi părintesc» pe care l'a îndurat în casarmă. «Războiul surd și continuu» declarat și întreținut de către șefii săi, a adus pe Ispășoiu în așa grad de exasperare, în cât în cele din urmă a trebuit să eclateze și să și răsbune, doborând pe adversar. Iată dar cum «un examen foarte puțin superficial» al faptelor, poate transforma pe «cel mai puțin simpatice dintre criminali» —, care dealtminteze, observă autorul în alt loc, «desfășură o prea mare perversitate în acțiunea sa», — în adevărată victimă a regimului la care temporal era supus.

Nu vom insista mai mult asupra caracteristicii stărei sufletești a acusatului prezentată de autor. Observăm însă în treacăt că ea pare mai mult o construcție apriorică, de cât o reprezentare fidelă a situației reale a lucrurilor. Din cele petrecute în casarma batalionului I de vânători și înaintea Consiliului de război, ar rezulta tocmai contrarul, anume că «războiul» era provocat și întreținut nu de către șefii, ci de însăși Ispășoiu, prin atitudinea sa agresivă, prin apucăturile sale extrem de recalcitrante și insubordonate, în fine prin spiritul său de continuă revoltă contra regimului militar, manifestat chiar din primele momente ale înrolării sale ca soldat. Așa dar atmosfera puțin favorabilă creată în casarmă în jurul lui Ispășoiu se datora în cea mai mare parte atitudinilor sale proprii.

Dar ori-care ar fi fost starea psihică a făptuitorului anterioră și concomitentă crimei, credem totuși că ea nu prezintă acea importanță hotărâtoare, pe care 'i-o atribue autorul, și nu poate aduce lumină completă în cauză; tocmai de aceea noi am evitat în primul nostru articol să insistăm mult asupra ei.

Atmosfera din casarmă creată în jurul criminalului și analiza stărei sufletești provocată în el de această atmosferă, sunt fenomene secundare, accidentale și trecătoare cari au întovărășit crima dar cari credem că nu pot să ne dea cheia adevărată pentru explicarea ei. Asemenea fenomene nu sunt alt-ceva de cât niște simple consecințe vremelnice a unor cauze permanente mult mai adânci și mai complexe, manifestate în firea psihică a lui Ispășoiu, și asupra cărora cercetătorul trebuie să și îndrepte atențiunea sa.

Analisele sufletești de genul celei prezentate de autor pot fi folositoare, pot aduce oare-care lumină în casurile acele, în care avem a face cu naturi normale și simple, cu criminali de ocazie, iar nu în specia noastră, unde, după propriile observări ale autorului, avem a face cu «un criminal dintre cei mai periculoși pentru societate», unde e vorba «să ferim societatea de un inamic al ei», unde în fine avem înaintea noastră un individ «care desfășură o prea mare perversitate în acțiunea sa».

Putem oare să ne mărginim la examenul stărei subiective, temporale, provocate de atmosfera de casarmă, când îndără-

tul ei observăm în firea lui Ispășoiu semne de vădită perversiune a facultăților sale psihice, când instrucția procesului pune în plină evidență indicii și caractere grave inerente criminalului precum: temperamentul său irascibil și extrem de insubordonat, natura sa perversă și impulsivă, atitudinea sa nerușinată și cinică, pornirile sale constante către criminalitate, manifestate cu mult înainte de intrarea în casarmă în fine descendența sa din părinți și rude delinvente, cari indicii nu pot permite un moment de îndoială asupra întocmirii anormale a firei sale. În asemenea împrejurări, a se ocupa cine-va exclusiv de starea subiectivă a faptuitorului, provocată de mediul de casarmă, și a lăsa nebagate în seamă aceste din urmă indicii de o importanță hotărâtoare în cauză, înseamnă oare «a pipăi toate părțile ascunde ale crimei», precum pretinde autorul nostru? Nu înseamnă oare, din contră, că ținem seamă numai de partea superficială, accidentală a lucrurilor și ne închidem ochii în fața cauzelor primordiale, statornice și adevărate?

Nu reconstituirea stărei subiective a lui Ispășoiu, anterioare și concomitente pertratării crimei, ne va da adevăratul criteriu al explicării ei, ci acest criteriu îl vom găsi numai în elucidarea cauzelor pentru care regimul de casarmă a trebuit neapărat să exercite asupra lui Ispășoiu o alt-fel de înriuire psihică, de cât asupra celorlalți soldați,—a trebuit să provoace în sufletul său, acea reacție teribilă, a cărei rezultat final îl cunoaștem (1).

Criteriul îl vom găsi în explicarea cauzei pentru care criminalul, de la intrarea lui în cazarmă până în timpul din urmă, a avut o atitudine de continuă revoltă contra regimului militar, și toate măsurile disciplinei întrebuițate contra lui, în loc să-i modereze apucaturile, după cum ar fi fost normal, îl făceau din contră mai îndărătnic, mai nesupus. Nici chiar condamnarea la muncă silnică pe viață nu l'a putut intimida, de oare-ce ziarul comunică că, cu ocazia de-gradării sale, Ispășoiu a manifestat o atitudine sfidătoare și un cinism revoltator.

Or, când este vorba de explicarea tuturor acestor cauze, ne lovim neapărat de indiciile de perversiune psihică, susaratare de care autorul nostru nu ține de loc seamă, și pe cari Consiliul de război le-a trecut de asemenea cu vederea, când a respins cererea de a se face un examen medico-legal asupra stărei mentale a acusatului.

* * *

În vedere că Ispășoiu se prezenta ca o personalitate pe cât de complexă din punct de vedere subiectiv, pe atât de excepțională în manifestările sale obiective, și fața de împrejurările cu totul neașteptate și enigmatice în cari s'au petrecut crima (2), noi am banuit că ne aflăm în fața unei naturi morbide, anormale, în fața unui caz patologic de manifestare a epilepsiei larvate. Cităm chiar un caz cam de aceeași speță întâmplat în Italia, cazul soldatului Misdea, care în casarma Pizofalconi, în urma unei certe avute cu tovarășii săi de arme, a omorât 7 și a rănit 13 din ei.

Autorul articolului în chestiune pretinde că o comparație a faptului lui Ispășoiu cu acela a lui Misdea nu putea avea loc, căci între ele n'ar exista nici o analogie. Dar dacă este să ju-

(1) Ispășoiu în casarmă n'a fost supus unui regim disciplinar excepțional, altul de cât acela în care trăiau ceilalți soldați. Din contra s'a constatat că șefii săi erau de o bunătate și de o gentileță excesivă față de densus. Tocmai fiind că-l știa că e o natură pornită și impulsivă, căuta să se fie strict legale ori-ce măsuri disciplinare i se aplica. Lucrurile ajunse până acolo în cât i se indica chiar și textul de lege, în baza căruia i se refuza vre-o cerere, sau i se da vre un ordin. Foarea de pedepse a inculpatului era mult mai puțin încărcată de cât a celorlalți soldați și de remarcat este că nici una din cele două victime nu-i dăduse vre-o pedeapsă. Deci nici într'un caz rezbunarea nu poate fi luată drept mobil al crimei. Vezi scrisoarea d-lui avocat Antonescu, publicată în *Curierul Judiciar*, No. 76 din a. c.

(2) În timpul săvârșirii crimei Ispășoiu își făcea arestul de 15 zile la care fusese condamnat cu cât-va timp înainte pentru o insubordonare. Atât acuzarea cât și apărarea recunosc că în ziva crimei nu se petrecuse în viața criminalului nimic extra-ordinar, care să provoace o asemenea explozie spontană din partea lui.

decăm lucrurile numai după examenul stărei subiective momentane în care s'a aflat criminalul în momentul comiterii crimei, precum face autorul, apoi, din acest punct de vedere analogia acestor două cazuri reeșă în mod destul de evident, ambele având aparența a fi rezultatul exploziunii aceleiași «sentiment de ură și rezbunare».

În adevăr, Misdea era una din acele naturi extrem de iritabile, cari eclatează imediat ce cine-va îi atinge coarda sa susceptibilă. Din această cauză el devenise de un caracter rezas și posomorât și în special nu putea suferi glumele și zeflemelele camarazilor săi de arme. Aceștia cunoscându-i slăbiciunea și în scop de a se amuza, îi adresa neconținut aceleși glume care îl infuriau de multe ori pe Misdea până la turbare. Cu chipul acesta viața lui devenise imposibilă în casarmă (3). Cum asemenea derisiuni i său adresat chiar și în prima zi a paștelor, când se ordonase repaos și liniște generală, aceasta l'a contrariat și revoltat atât de mult, în cât, luându-se la cearta cu tovarășii săi, la un moment dat învinge cartușiera, pe care din timp ș'o pregătise cu cartușe într'un loc anumit, și descarca asupra lor 52 focuri. Comisiunea medicală din care făcea parte și Lombroso instituită de tribunalul militar, stabilește că Misdea a comis faptul sub impulsunea unui acces de epilepsie larvată.

Și pentru a nu crede autorul ca asemenea diagnoze medicolegale se pot preciza numai în Italia, vom cita după ilustrul medic-legist francez Tardieu, înca un caz, având perfectă analogie cu cazul Misdea, petrecut într'o închisoare din sudul Franței, unde un condamnat, tot așa de susceptibil și iritabil fața de tachinările ce-i adresa companionii săi de captivitate, s'a luat la cearta cu unul din ei, și la un moment dat doboară pe adversar la pământ cu o lovitura puternică de cuțit. Doctorul Boileau de Castelnaud, chemat a examina starea mentală a criminalului, constata că acesta a comis faptul sub impulsunea morbidă a unui acces de epilepsie larvată. Și să nu uităm că Tardieu numește pe d-rul Castelnaud «un des médecins qui ont montré le plus de sagacité dans l'étude du régime pénitentiaire et de la folie» (4).

Dar, pentru noi, ceea ce ni s'a parut că constituie o apropiere însemnată între fapta lui Ispășoiu și cea a lui Misdea, a fost nu analogia stărilor subiective concomitente crimei, ci oare cari caractere comune inerente firilor acestor doi criminali, și în special *acea intensitate și energie extra ordinare a pornirilor sufletești născute din indemnul diferitelor excitațiuni externe, acea lipsă de rezistență la asemenea impulsuni subiective*,—fenomene care alcatuiesc trăsăturile caracteristice cele mai de capetenie ale tutului epilepticilor, și cari la Ispășoiu s'au manifestat cu prisosință.

Dar mai este înca un fapt foarte important, care nu trebuie scăpat din vedere.

Ipotesa unui acces de epilepsie larvată era admisibilă în cazul nostru cu atât mai mult, cu cât în cursul procesului s'a și afirmat faptul că Ispășoiu ar suferi chiar din când în când de accese ușoare epileptice. Acest fapt însă n'a fost controlat și nu i s'a dat nici o importanță de către Consiliul de război, care de almintrelea a aratat o mare precipitare în judecarea procesului.

Iată pentru ce parerea noastră a fost și este că aci, mai mult de cât în ori-care alt caz știința medicală și mai ales psihiatria, avea chemarea de a examina firea psiho-organică a criminalului nostru, a elucida impulsivitatea și perversitatea statornică a pornirilor sale sufletești cari l'au împins a comite una din cele mai odioase crime, fără precedent în analele noastre militare.

În psihiatria actuală, epilepsia este una dintre psihozele, care poate îmbrăca cele mai variate și mai curioase forme patologice, susceptibilitate a implica în sine un grad mai mare sau mai mic de responsabilitate, sau chiar completă neres-

(3) Și, dând drumul fantaziei, putem zice, ca și autorul că... între Misdea și camarazii săi un abis întreg să des hisese... se declarare un război continuu, un război surd, care dacă nu avea efecte eclatante e că unu din adversarii era prea slab față de celălalt.

(4) Vezi Tardieu, *Étude médico-légale sur la folie*, ediția a, doua, Paris, 1880, p. 142.

ponsabilitate. Una din aceste forme este așa numita *epilepsie larvată*, zisă și manie epileptică, care nu e alt-ceva de cât un fel de «accé épileptique incomplet avorté», sau un «équivalent de l'accé épileptique». Epilepsia larvată constă din anumite turburări nervoase, fără crize convulsive, fără amețeli, și de multe ori fără să fie însoțite de deranjarea facultăților intelectuale. Această infirmitate se poate la rândul ei manifesta sub diferite faze; ea poate determina în pacient diferite impulsii, dintre cari, cele mai interesante din punct de vedere medico-legal, sunt impulsurile criminale, obscene, promaniace, în timpul cărora individul nu numai că poate păstra plenitudinea conștiinței sale dar dovedește chiar o abilitate specială în modul de procedare, o însemnată precizie și logică în răspunsurile date la întrebările ce i se pun. Din această cauză stabilirea diagnizei epilepsiei larvate prezintă câte odată o însemnată dificultate și medicii legiști sunt nevoiți a proceda cu multă scrupulositate și a supune pe individ unui examen foarte amănunțit.

Argumentările noastre asupra epilepsiei larvate le întemeiam în articolul nostru precedent, pe autoritatea savanților italieni și în special pe aceea a lui Lombroso, unul din corifeii psihiatriei moderne, care s'a ocupat în special de forma criminală a epilepsiei larvate, și care are păcatul de a fi în același timp și șeful noii școli pozitivistice penale.

Această împrejurare a contrariat mult pe autorul nostru, care arată o veltă nelumieră că noi am bănuit că faptul lui Ispășoiu ar fi fost cauzat sub influența irezistibilă a unei impulsii morbide, provocate de maladia arătată, și mai ales pentru că, în sprijinul ipotezei noastre, am invocat autoritatea psihiatrică a șefului școlii italiene.

Vorbind de teoriile acestei școli autorul, cu toate că recunoaște înțurirea lor asupra dreptului penal clasic înțurire care «se resimte pretutindene» (6), cu toate că zice d-sa, «din punct de vedere teoretic poate tindem cu toții către opiniunile emise fie de Lombroso, fie de ceilalți» — totuși «când e vorba de a le pune în practică le înlăturăm în totdeauna într-o măsură cât ele sunt prea embrionare».

În ce privește teoria epilepsiei larvate aplicate de noi la cazul lui Ispășoiu autorul se miră cum de ne-a putut «veni în minte să aplicăm de plano, o teorie fără să o fi verificat îndeajuns Spiritul cel mai pozitivist, continuă d-sa, nu poate să se hasardeze într-o atâ, în cât să uite că alături de frumusețea unei teorii, se găsește utilitatea ei practică, care cere mai întâi să fie satisfăcută».

Dar unde autorul culminează în argumentare, unde are aerul să ne doboare cu desăvârșire, este acolo unde zice ritos: «În speța toți medicii cu care am avut onoarea să discut nu mi-au putut afirma nici unul că ar cunoaște ce este epilepsia larvată și care sunt caracterele acestei maladii, necunoscută încă de cât pentru d-l Lombroso și alți câți-va; prin urmare dar, Consiliul de rășoiu din Craiova admitând incidentul apărării ar fi trebuit să cheme specialiști din străinătate și mai ales din Italia pentru a explica fapta lui Ispășoiu! !»

La afirmațiunile autorului subliniate printr-un dublu semn de exclamație, avem de observat că d-sa, împreună cu «toți medicii cu care a avut onoare să discute», se află în completă rătăcire. De astă dată constatăm cu surprindere că autorul nostru vorbește ca un adevărat profan, care ia drept bune tot ce i se spune de alții, fără a mai controla prin cărți.

Am fi foarte curioși să știm ce medicii au fost aceia, pe cari autorul i-a consultat în privința epilepsiei larvate. Ne place să credem însă că numele acestor medici vor rămânea pentru tot-de-auna necunoscute. În tot cazul autorul riscă foarte mult când pune atâta basă pe o informație culesă de ocazie, în cât dă brevet de incapacitate tuturor medicilor din țara românească, prelinzând că, pentru stabilirea unei diagnoze de epilepsie larvată, trebuiesc chemați specialiști din Italia.

(6) E nostim că autorul ține numai de cât să ne spună că convingerea despre influența teoriilor noi penale, a căpătat-o «într-o anchetă pe care ar fi întreprins-o în anul trecut pe lângă juristii străini și din corespondența urmată cu aceștia» (enumeră chiar persoanele).

Înainte însă de a demonstra cele spuse de noi, vom deschiide o parantesă.

De și am susținut și susținem posibilitatea existenței unui acces de epilepsie larvată în taptul lui Ispășoiu, totuși declarăm că nu suntem un discipol al școlii penale fondate de Lombroso. Mai mult încă, în lucrările noastre anterioare asupra școlii italiene (7), arătam că antropologia criminală, întemeiată de acest savant, cu toată aparența ei de precizie și exactitate, este o știință în domeniul căreia întâlnim la fie care pas generalisări pripite, afirmațiuni îndolnice și controverse. Aceasta însă nu este un motiv care să ne îndreptățescă a respinge «tot-de-auna» constatările științifice ale lui Lombroso chiar și acele ce aparțin exclusiv domeniului psihiatriei, «întru cât ele ar fi prea embrionare». Din contră afirmăm că cercetările și studiile întreprinse de profesorul din Turin constituiesc un material științific de o valoare imensă. El, între altele, are marea merit că a scos știința penală de pe bazele sale metafisice și a îndrumat-o pe o cale pozitivă, cu orizonturi noi de cercetare (7).

Dacă teoriile școlii noi penale n'ar avea importanța științifică serioasă, atunci nici nu s'ar putea explica înțurirea lor actuală asupra dreptului clasic înțurire care nu să mărginește numai în domeniul teoretic, ci în timpul din urmă a început a se manifesta într-o măsură cât va și în practică. Așa noul proiect de Cod penal al Elveției, redactat de criminalistul Stooss în colaborațiune cu alții, este cea dintâi lucrare legislativă care-și însușește unele din principiile științei noi penale. După părerea profesorului Lammasch, proiectul de legiuire elvețian represintă începutul unei noi ere de evoluție a legislațiunilor penale din Europa. Importanța juridică și rolul social ce e merit a avea acest proiect, se poate asemăna în totul cu acela pe care l'a avut acum 100 ani în urmă Code pénal francez (8).

Închizând parantesa și revenind la chestiunea noastră, observăm că trebuie ținut samă de următoarea împrejurare: Lombroso e un specialist medic psihiatru, iar nici cum un jurisconsult. De acea trebuie să facem deosebire tranșantă între cercetările sale întreprinse în domeniul pur al psihiatriei și între activitatea sa ca întemeietor al unei noi școli de drept penal. Dacă din acest din urmă punct de vedere teoriile sale au dat loc la cele mai înverșunate critici, apoi nu se mai poate spune același lucru și despre cercetările sale psihiatrice. Aci competiția și autoritatea sa e notorie. În special chestiunea epilepsiei larvate și a raporturilor ei cu criminalitatea este o chestiune de resortul pur al psihiatriei și al medicinei legale, iar nici de cum al criminologiei. Studiile lui Lombroso asupra caracterelor patologice ale acestei maladii, desbrăcate de unele părți exagerate, sunt în conformitate cu cercetările celor mai mari somități medicale din Europa (9).

Mai mult încă, vom vedea imediat că teoria epilepsiei larvate în raporturile ei cu criminalitatea, departe de a fi embrionară, lipsită de utilitate practică și izolată, cum pretinde autorul nostru este în esența ei una din cele mai controlate și mai acreditate științificește. Și pentru a demonstra aceasta vom recurge la autoritatea nu a savanților italieni, pe cari autorul îi poate băntui ca adepți ai lui Lombroso, ci la autori-

(6) Vezi Revista de drept și Sociologie No. 1, 2, 10, 11, 12 din 1902 și No. 3 și 4 din 1903.

(7) Aceasta o recunoaște în parte chiar și unul din campionii școlii penale clasice. D-l Louis Proal, în mult apreciată sa lucrare *Le Crime et la Peine*, Paris, 1899, pag. 86.

(8) Vezi Lammasch *Entwurf eines Schweizerischen Strafgesetzbuches*, 1898, pag. 12.

(9) Ni se pare exagerat de pildă rolul vast pe care l'atribue Lombroso epilepsiei larvate în explicarea fenomenelor criminale. După el, această maladie ar alcătui unul din principalele substraturi ale criminalității, un element original și constitutiv al ei. În concluziile sale el ajunge atât de departe în cât crede a găsi în epilepsia larvată cheia de deslegare a problemei misterioase a geniului, cum și a fenomenului intermitenților geniale observat la unii dintre criminali. Vezi lucrarea sa *L'homme de genie*, Paris, 1901.

tatea somităților științifice din Franța, Germania și Anglia, care pot fi în afară de orî ce bănuială în această privință.

Așa de pildă dacă deschidem volumul VI din cel mai apreciat și mai remarcabil tratat de medicină, publicat la Paris de o asociație de 30 savanți, sub direcția celebrilor profesori Charcot și Bouchard, găsim asupra epilepsiei larvate în resumat următoarele: Existența acestor crize mentale, zic autorii arătați, (équivalents de l'accès épileptique) «est aujourd'hui admise sans conteste». Morel Delasiauve, ont donné de bonnes descriptions de ces formes d'épilepsie larvée». Cele mai adese ori criza impulsivă a epilepticilor se produce în mod cu totul subit. Câte o dată însă e precedată de dureri de cap, de un fel de frică vagă, îngrijire sau iritare anormală. Direcția delirului epileptic este foarte variabilă. Individul său proferă vorbe injurioase, sau lovește brutal pe un altul, sau strică vre-un obiect ce-i cade în mână. Cele mai importante de cunoscut sunt impulsivunile omicide, obscene sau piromaniace, care pot da loc la expertise medico-legale. Este aproape constatat că individul n'are conștiință sau uită actele comise în timpul crizei epileptice. «Il arrive cependant parfois que le malade ait pleinement conscience du caractère criminel ou répréhensible de ses actes au moment même où il les commet et qu'il en ait gardé après la crise un souvenir précis. Mais dans ces cas l'impulsion n'en est pas moins irresistible». Aceste fapte prezintă un foarte mare interes din punct de vedere medico-legal. În mijlocul calmului celui mai perfect, individul devine de o dată iritabil, și nu întârzie a intra într'o furie violentă; fața lui se congestionează, capătă o expresiune de ură și o ferocitate terifiantă. Gesturile sunt violente, dar nu incoordonate; el manifestă chiar câte odată o precisiune și o forță însemnată. În mijlocul acestei agitațiuni de o intensitate extremă, în aparență oarbă, individul dă răspunsuri potrivite la întrebările ce i se pun și se poate observa la el chiar oare care logică. «En général ces paroxysmes cessent brusquement comme ils ont débuté, mais ils sont suivis dans certains cas d'une phase de dépression ou d'épuisement qui peut aller jusqu'à la torpeur soporeuse... Parfois même le malade épuisé tombe dans le coma et meurt comme à la suite d'un état de mal convulsif». Unul din fenomenele constante care se observă după accesele de epilepsie larvată este «une diminution notable de l'énergie motrice». «L'épuisement de l'activité psychique consécutif, aux paroxysmes se présente à tous les degrés, depuis l'hébétude légère jusqu'à la stupeur»⁽¹⁰⁾.

O asemenea deprimare și torpoare letargică s'a putut observa și la soldatul Ispășoiu după comiterea crimei. D-rul Voisin, asupra căruia vom reveni, atribue acestui fenomen o importanță capitală; «Ce sommeil et cette hébétude, zice el, sont un indice d'accès épileptique larvée»⁽¹¹⁾ Autorul nostru însă, cu obișnuita D-sale finețe, observă că în acest timp Ispășoiu, «facea pe mortul în scop de a mistifica poate pe cei din jurul său, cu gândul, de sigur, de a profita de cel mai mic moment de neatenție pentru a se face nevăzut».

Fostul profesor de medicină legală din Paris, Ambroise Tardieu, vorbind de epilepsia larvată zice, între altele, următoarele: «Nu arare ori se întâlnesc epilepticii de un caracter și de o alură cu totul deosebită. La unii din ei, și aceștia alcătuiesc casurile cele mai interesante pentru un medic legist. Epilepsia este caracterizată printr'o impulsivune instinctivă irezistibilă, printr'un act subit, brusc, prin aceea ce se numește un ictus; și când ne gândim că se poate foarte bine întâmpla ca un asemenea act să conștie într'un omor neașteptat, de și ucigașul n'a dat nici înainte, nici după aceea, «le moindre signe d'altération des facultés mentales»; asemenea fapte pot cu drept cuvânt determina în spiritul magistratului. «les plus douloureuses perplexités». C'est à l'expert qu'il appartient de les faire cesser; c'est là le grave et difficile

problème que lui offre la détermination de la responsabilité chez les épileptiques».

«L'épilepsie larvée, qui se manifeste par l'impulsion instinctive, implique, lorsqu'elle est bien reconnue et constatée, la plus complète et la plus absolue irresponsabilité».

Mai departe Tardieu, vorbind în genere de responsabilitatea tutulor epilepticilor, zice că trebuie făcută următoarea distincțiune: «et l'on doit se garder de confondre entre eux l'épileptique qui obéit à la méchanceté de sa nature, à l'emportement de la colère, la volonté restant intacte, et celui qui est dans la fureur ou dans l'état habituel de délire, de démence ou dans le paroxysme épileptique.— et enfin celui dont la volonté seul est perverti, dominée et entraînée par l'impulsion irrésistible de l'épilepsie larvée, impulsion qui est, en ce qui concerne la médecine légale, le caractère dominant et essentiel de la folie épileptique».

Il faut, pour le bien comprendre, étudier avec une attention persévérante la manière d'être de l'épileptique, pénétrer au fond de sa nature morale et fonder l'opinion consciencieuse que le médecin expert doit à la justice sur la connaissance et analyse raisonnée de l'individu... C'est tout à fait dans ce sens que conclut M. le docteur Arhand, médecin en chef de l'Antiquaille, auteur d'un travail très sage et conçu sur cette question spéciale. Il n'y a rien d'absolu, en ce qui touche la responsabilité des épileptiques. Il faut avant tout chercher à se rendre un compte exact de leur état mental»⁽¹²⁾.

D-rul J. Voisin, care a făcut studii speciale asupra epilepsiei în opsciuul Salpêtrière, descrie de asemenea epilepsia larvată ca pe o formă particulară a epilepsiei proprii zise, ca un echivalent al accesului epileptic, fără convulsivuni, fără amețeli, consistând într'o agitație excesivă, într'o stare de furie indiscripțibilă, care adese ori se manifestă prin impulsivuni criminale. În asemenea casuri crima e comisă într'un mod instantaneu fără mobil, sub influența unei impulsivuni instinctive irezistibile, cu o ferocitate ne mai auzită și cu o multiplicitate de agresiuni extra-ordinară. «Quand tous ces signes sont réunis vous affirmez que le prévenu est atteint d'épilepsie larvée ou plutôt d'épilepsie méconnue et qu'il est irresponsable. Un médecin doit toujours y penser quand il est en présence d'un crime insolite»⁽¹³⁾.

Autorul nostru pentru a combate ipoteza că faptul lui Ispășoiu ar fi rezultatul unei descărcări cerebrale a epilepsiei larvate mai invoacă și următoarea argumentare: «Dacă într'adevăr ar fi fost vorba de o descărcare cerebrală a instinctului său criminal, aceasta putea să aibă loc mult mai lesne față de unul din oamenii săi, soldați ca și el, de cât față de aceea contra cărora credea el că are un resentiment oare-care».

Ei bine, pentru a resturna și acest argument al autorului, vom demonstra imediat că erupția epilepsiei larvate poate avea loc și față de acele persoane contra cărora criminalul nutrea de mai înainte un resentiment oare-care⁽¹⁴⁾. De almintrelea aceasta e și natural să se întâmple, pentru că dacă, precum am văzut mai sus criminalul poate avea «pleinement conscience du caractère criminel ou répréhensible de ses actes ou moment même où il les commet», apoi este foarte firesc ca în acest moment fatal să-i vie în minte tocmai persoana contra căreia are ură, și să-și descarce asupra ei furia de care e stăpânit. În această privință d-rul J. Voisin observă: «Mais le cas peut bien n'être pas aussi facile à démêler. La victime est un ennemie personnel du criminel, qu'il a parfois menacé à diverses reprises ou contre lequel il peut avoir des griefs sérieux. Le médecin légiste, dans ce cas, est souvent très embarrassé et il sera d'autant plus embarrassé que le malade se rappellera les faits qui se sont accomplis. Il faut dans ce cas bien peser

⁽¹⁰⁾ Vezi Charcot et Bouchard, *Traité de Médecine*, vol. VI, Paris, pag. 1311 și urm. D-rul M. I. Falret a descris sub denumirea de «petit mal intellectuel» și «grand mal intellectuel» accese epileptice de asemenea natură, unele durând numai câte-va momente altele putând să se prelungiască în decurs de câte-va oare. Ibidem, pag. 1312.

⁽¹¹⁾ Vezi D-r Jules Voisin, *L'Épilepsie*, Paris, 1897, pag. 103.

⁽¹²⁾ Vezi Ambroise Tardieu *Études médico-légale sur la folie*, Paris, 1880, pag. 139—143

⁽¹³⁾ Vezi Dr. Jules Voisin *L'Épilepsie*, Paris, 1897, pag. 99 și urm. 407, 408. Pe autoritatea acestui savant se razămă și Lombroso.

⁽¹⁴⁾ În fapt însă se constată că Ispășoiu nu putea să aibă resentimente speciale contra victimilor sale, căci acestea nici o dată nu i-a aplicat vre-o pedeapsă.

l'acte en lui-même, bien déterminer les phases du crime et montrer les symptômes physiques et psychiques qu'a présentés le malade avant l'exécution du crime. Il faut se rappeler que l'épileptique est un être *dégénéré mental* et qu'il peut avoir agi par le fait de cette dégénérescence. L'ictus épileptique a été pour lui l'excitant qui a poussé au crime au lieu d'être l'alcool, comme cela se voit chez certains sujets. Une véritable obsession, avec angoisse, pourrait exister avant l'exécution, comme cela se voit dans certains cas pour le suicide. *Un crime commis dans ces conditions ne peut attirer les rigueurs de la loi.* Le malade n'est pas responsable; mais comme ce malade est des plus dangereux il faut le tenir enfermé dans un asile (15).

Profesorul facultății de medicină din Paris *Magnan*, unul din cei mai mari psihiatri actuali din Franța, susține de asemenea că atacul epileptic poate avea loc fără nici un fenomen fizic exterior (troubles vaso-moteurs). «La décharge épileptique, dans ce cas, ne frappe que les centres supérieurs purement psychiques, de l'encéphale et ne donne lieu à aucun trouble moteur». Individul prezintă «une grande irritabilité et peuvent se livrer à des actes de violence dont, dans une certaine mesure, ils apprécient la valeur, sur des personnes contre lesquelles ils nourrissaient des idées de haine et de vengeance. . . Ce délire paroxystique arrivant seul, sans l'appareil ordinaire des phénomènes physiques, constitue l'état désigné sous le nom d'*épilepsie larvée*, il se développe brusquement et cesse aussi avec la même rapidité» (16).

D-rul *B. Ball*, profesor la aceeași facultate și membru al Academiei de medicină din Franța, descrie de asemenea de idee de epilepsie larvată în care indivizii sunt stăpiniți de ideea persecuției, se cred nenorociți «ils ont des ennemis partout; ils sont méchants et rancuniers, enfin ils subissent des impulsions subites qui les poussent au meurtre, à l'incendie ou au suicide. *Une fois lancés ils agissent avec détermination. frappent à coups redoublés et font plusieurs victimes. C'est là suivant Falret, un trait caractéristique qui peut avoir une véritable importance au point de vue de la médecine légale*» (17).

Aceleași concluzii asupra epilepsiei larvate le pune cunoscutul psihiatru D-r *Ch. Féré*, care s'a ocupat special de epilepsie, și care, de și în lucrările sale se referă la autoritatea lui *Lombroso*, totuși nu poate fi bănuit de partisan al școalei pozitivistice antropologice penale (18).

Dr. *A. Riant*, vorbind de epilepsie între altele zice:

«En effet, ne sont pas épileptiques seulement ceux qui ont des attaques convulsives à grand tapage et dont tout le monde peut être témoin. De ceux-la, déjà, le nombre est bien considérable; mais il faut aussi tenir compte de ces variétés de la maladie, bien plus nombreuses encore, dans lesquelles les grandes crises font défaut, ou bien n'apparaissent que la nuit, et ne mettent pas le mal en évidence et n'ont pendant des années, d'autre témoin que le malade; enfin, il faut songer aux cas où, chose plus étrange encore, —le malade lui-même ignore l'affection d'ont il est atteint. . . C'est pour indiquer ce rapport supposé que l'on a groupé ces faits sous le titre d'*épilepsie larvée*».

Despre indivizii atinși de această infirmitate, autorul zice că pot trece cu repeziciune de la o stare normală la alta anormală, —*chier inoffensifs et responsables, se montreront demain criminels*» (19).

În fine, pentru a curma discuțiunea, care ar putea fi foarte

(15) Vezi Jules Voisin, opera citată, pag. 409-410.

(16) Vezi *Magnan*, *Leçons cliniques sur l'Épilepsie*, Paris, 1895, pag. 28, 29. «Ces caractères du délire épileptique zice autorul sunt des pulus importants au point de vue de la médecine légale, puisqu'il excluent toute idée de responsabilité». Vezi pag. 45.

(17) Vezi *B. Ball*, *Leçons sur les Maladies mentales*, Paris, 1890, pag. 631, 632. «Notons enfin, zice autorul, que cette forme de délire atteint surtout de jeunes sujets âgés de dix-huit ou vingt ans. . . . Quand un crime est commis par un épileptique qui n'a jamais offert aucun signe d'aliénation mentale, le médecin légiste peut se demander avec raison si le criminel est responsable», pag. 735.

(18) Vezi *Ch. Féré*, *Les Épilepsies et les épileptiques*, Paris, 1890, pag. 236.

(19) Vezi *A. Riant*, *Les irresponsables devant la justice*, Paris,

lungă, dacă am cita pe toți autorii franceși, cari au descris epilepsia larvată și manifestările ei criminale, vom aminti numai că la congresul de psihiatrie din Bordeaux, ținut acum câțiva ani în urmă, la care au participat cei mai mari psihiatri și neurologi, s'a admis în totul problema epilepsiei larvate, ca o formă patologică specială a epilepsiei propriu zisă, caracterizată mai ales prin impulsii instinctive irezistibile (20).

Dintre învățații germani ne mărginim a cita pe *Eulemburg* (21), *Schüle* (22), *Krafft-Ebing* (23), *Hofmann* (24) și *Kraepelin* (25), cari s'au ocupat de caracterile patologice ale epilepsiei larvate, dintre cari cel mai principal, după părerea lor, este lipsa de rezistență a pacientului față de impulsunile sale interne, din care cauză acesta se poate deda adese ori la acte reprobabile și criminale. Acești autori afirmă că epilepsia larvată, cele mai de multe ori, nu se manifestă prin nici un simptom exterior, de cât doar cel mult prin mică convulsii în timpul nopții, sau prin incontinența urinei.

Una din trăsăturile caracteristice a acestei maladii este și aceea că, în urma acceselor, pacientul cade într'un somn letargic, care, după *Krafft-Ebing*, poate dura de la 1—20 zile (La Ispășoiu acest somn a durat vr'o 3 zile).

Dintre engleși vom cita numai pe *Clauston* (26) și pe celebrul *Mandsley* (27), pe a cărua autoritate se reazămă și *Lombroso*.

* * *

Dacă precum am văzut, epilepsia larvată și manifestările ei criminale este o chestiune admisă în mod general și definitiv în știința modernă, apoi ori-cine poate vedea în ce eroare mare cade autorul nostru, împreună cu «toți medicii cu care a avut onoare să discute», când afirmă că teoria acestei maladii ar fi cu totul izolată și embrionară. Că caracterele ei nu sunt cunoscute încă de cât pentru *Lombroso* și alți câțiva, când, pe de altă parte, ne impută că am aplicat de plano la cazul lui Ispășoiu o teorie neverificată și științifică și lipsită de ori-ce utilitate practică.

Autorul, adresându-se nouă, zice în această privință: «Cu toții, știm că baza dreptului penal clasic nu e absolut. . . dar a merge până acolo în cât să admitem ca absolut exacte, ca perfect verificate părerile unora și altora ni se pare că nu cadrează de loc cu un spirit de cercetător».

De astă dată, fără să înăsprim limbajii și utilizând numai argumentele de polemică ale autorului, ne permitem să'l întrebăm: cui oare se poate în adevăr aplica o asemenea caracterizare? Nouă, care, basându-ne pe ultimele date ale științei, am încercat să elucidăm un caz criminal enigmatic prin ajutorul unei teorii, ca aceea a epilepsiei larvate, admisă în esența ei de aproape unanimitatea autorilor, să domnie sale, care afirmă lucruri neexacte, luându-se după spusele «unora și altora», fără să le controleze câtuși de puțin? Procedura d-sale oare «cadrează cu un spirit de cercetător»? Las pe onorații cititori să judece.

1888, pag. 54 și urm. Despre soldatul Ispășoiu s'a și afirmat în cursul procesului că ar suferi de oare cari accese mici convulsive noaptea în timpul somnului, cea ce, precum vedem, constituie un simptom caracteristic al epilepsiei larvate.

(20) Dintre rapoartele cari s'au prezentat la congres în această chestiune, a fost mult apreciat acel al D-r Parant, *Les impulsions irrésistibles des épileptiques*, impulsii pe cari autorul le descrie ca manifestări a epilepsiei larvate. Tot în chestiunea epilepsiei larvate se poate consulta încă *H. Dagonet*, *Traité des Maladies mentales*, 1894, pag. 479; *Trousseau*, *Motet*, *Morel*, *Legroux* și alții. În special *Legrand de Saulle* în *Traité de médecine légale*, 1886, pag. 806 și urm. și în *La folie devant les tribunaux*, se ocupă de casurile de expertise medico-legale la cari au dat loc chestiunea epilepsiei larvate.

(21) *Eulemburg*, *Real encyclopädie der Gesammten Heilkunde*, 1889, pag. 418.

(22) *Schüle*, *Traité des maladies mentales*, trad. par *Dagonet*, pag. 251.

(23) *Krafft-Ebing*, *Traité clinique de Psychiatrie*, trad. par *Laurent*, pag. 581.

(24) *Hofmann*, *Lehrbuch der Gerichtlichen Medicin*, Leipzig, 1895, pag. 934.

(25) *Kraepelin*, *Psychiatrie*, Berlin, 1893, pag. 486.

(26) *Clauston*, *Mental Diseases*, London, 1898, pag. 438.

(27) *Mandsley*, *Le crime et la folie*, trad. par *Germont*, 1883, pag. 162—165.

Ținând seamă de cele expuse mai sus, ori cine poate vedea cât de puțin serios și de neîntemeiat este și ultimul argument al autorului, anume că teoria preconisată de noi în cazul soldatului Ispășoiu, ar fi «lipsită de interes și de utilitate practică».

Penaliștii cari compun «Uniunea internațională de drept penal», opiniunile cărora autorul declară că *le împărtășește în totul*, ori cât de scrupuloși sunt ei în aprecierea chestiunii culpei, și a imputabilității și a responsabilității penale, totuși nu merg nici o dată cu considerațiunile lor de ordine practică până acolo, în cât să afirme, precum face autorul nostru, că chiar dacă s'ar dovedi că un individ cum ar fi de pildă soldatul Ispășoiu, a comis faptul său într'un moment de epilepsie larvată, și deci ar fi iresponsabil, totuși bine și juridicește să procedeză dacă e condamnat la muncă silnică pe viață.

Ilustrul profesor din Halle, Fr. Liszt, care e sufletul Uniunii internaționale, și ale cărui opere alcătuiesc sinteza principiilor preconisate în sfera acestor savanți, declară categoric că pentru ca un fapt să poată fi imputabil, să poată da loc la responsabilitate penală trebuie neapărat să fie comis de o persoană în stare psiho-fizică normală. Cum însă, zice el noțiunile de *normal* și *anormal* sunt relative, pentru ca să putem aprecia în care caz există responsabilitate penală și în care nu trebuie fără îndoială să ne punem la curent cu cele din urmă progrese și descoperiri științifice ale psihologiei și psihiatriei și să studiem fie care caz criminal în toată originalitatea lui. Scopul pedepsei presupune că condamnatul simțește, ca și cei-lalți oameni, răul și suferința ce i se inflige presupune că condamnatul este înzestrat cu aptitudine normală de a se impresiona, de a se pătrunde de motivele sociale ce i se sugerează prin pedeapsă, și de a-și determina voința în conformitate cu ele «Firea unui psihopat, conchide Liszt, nu e susceptibilă de atari impresiuni și transformări: sensibilitatea și voința lui, fiind în stare anormală, bolnavă, nu pot fi supuse acțiunii psihice pe care tinde să o exercite pedeapsa». Intre închisoarea condamnatului și izolarea psihopatului este o deosebire radicală, care constă nu în rezultatul lor final, căci în ambele casuri societatea trebuie pusă la adăpost de un individ periculos, iar acesta trebuie protejat față de sine însăși. Această deosebire constă însă în mijloacele întrebuintate pentru a ajunge în ambele casuri ținta dorită, cari mijloace sunt tot atât de distincte ca și subiectele asupra cărora le aplicăm. În primul caz întrebuintăm măsuri pedagogice, în al doilea-medicale (28).

Ori cât am fi siguri de nocuitatea (!) socială a unui individ și de temibilitatea (!) pe care o produce în jurul său (expresiile autorului), o dată ce reprezentanții științei decid că densusul este în stare psiho-fizică anormală, că e iresponsabil, cel mai simplu principiu de dreptate, cel mai elementar sentiment de bun simț ne spune că trebuie să ne gândim a-l elimina din societate printr'un alt mijloc, de cât prin acel al muncii silnice pe viață, al omei (29). Și Codul nostru penal nu ne împedecă de loc să facem aceasta.

În Franța, al cărei Cod penal a servit de călăuză legiuitorului nostru nu o dată instanțele judecătorești au dat ordonanțe de neurmărire, au pronunțat hotărâri achitătoare în casurile acelea, în cari s'a constatat că inculpatul a comis faptul său sub impulsivitatea irezistibilă a epilepsiei larvate, luân-

(28) Vezi lucrarea noastră *Concepția sociologică a dreptului penal*, 1898, pag. 40 și urm., în care analizăm teoriile lui Liszt.

(29) Autorul, în multe locuri a articolului său, accentuează că Ispășoiu este «un criminal dintre cei mai periculoși pentru societate», că «e un inamic al ei», că «desfășură o mare perversitate în acțiunea sa»; nicărei însă nu ne spune motivele pentru cari consideră pe Ispășoiu atât de periculos. Din examenul stărei sufletești prezentat de autor, s'ar părea că rezultă tocmai contrarul, anume că inculpatul a comis crima împins fiind numai de severitățile și de răul tratament ce îndura în casarmă, deci crima lui ar avea ca mobil răsbunarea. Dacă aceasta ar fi adevărat, atunci o dată Ispășoiu scăpat de rigorile casărmei, care-l exasperase, ce «nocuitate socială» ce «temibilitate» mai putea el inspira? Autorul nu poate eși din această dificultate, de cât admitând ipoteza că Ispășoiu, fiind într'o stare anormală și neputând rezista pornirilor sale subiective perverse, chiar dacă ar fi scăpat din casarmă, tot rămâne periculos pentru societate, cea ce tocmai susținem noi.

du-se în același timp măsuri de internarea lui într'un ospiciu.

Nu credem mai nemerit a termina articolul nostru de cât prin cuvintele aceluiași Ihering, la cari se referă autorul: «În chestiunile practice, în cari e sigur că ceva e de făcut, și în care nu-i vorba de cât de a se ști ce e de făcut, nu-i de ajuns a înlătura ca fiind falsă indicațiunea pozitivă dată de un altul; trebuie ca să se înlocuiască cu alt ceva».

Vespasian Erbiceanu

Magistrat, Iași.

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ

INALTA CURTE DE CASAȚIE și JUSTIȚIE, Sect. 1

Audiența de la 28 Septembrie 1903

Președenția D-lui CH PHEREKYDE Președinte
Aureliu Urzică cu Consiliul de disciplină al Corpului de avocați din București

Avocați. — Condiții pentru exercițiul profesiei de avocat — Cetățenia română. — Români de origină supuși altor state. — (Art 1 din legea pentru constituirea corpului de avocați: art. 9 din Constituție).

Nu pot fi înscriși în tabloul de avocați de cât aceia cari, pe lângă condițiunea de a fi licențiați sau doctori în drept, sunt și cetățeni români, adică acei ce au plenitudinea drepturilor civile și politice, drepturi cari, prin natura lor, sunt inerente exercițiului profesiei de avocat.

Ast-fel, un Român de origină, supus însă unui alt Stat, cum sunt Românii din Basarabia, Transilvania, Macedonia, etc., nu poate exercita profesia de avocat în România, până ce mai întâi nu i se va fi recunoscut calitatea de cetățean român printr'un vot al Corpurilor legiuitoare.

Decisiunea 344/903. — Respins recursul făcut de Aureliu Urzică contra decisiunii Curții de apel din București s III cu No. 118/903 în proces cu Consiliul de disciplină al Corpului de avocați din București.

Curtea,

Ascultând citirea raportului făcut în cauză de d-l consilier C. C. Ștefănescu;

Pe recurent în desvoltarea motivelor de casare.

Deliberând.

Asupra mijlocului de casare invocat în următoarea cuprindere:

«Violarea art. 1 din legea pentru constituirea corpului de avocați, de oare ce eu fiind licențiat în drept de la facultatea din București, și Român de origină, am drept de a fi înscris în tabloul corpului de avocați».

Având în vedere decisiunea supusă recursului, prin care Curtea de fond, statuând în apel asupra cererii recurentului Aureliu Urzică de a fi înscris în tabloul corpului de avocați din județul Ilfov, a respins această cerere pe motiv că numitul nu întrunește toate condițiunile cerute de art. 1 din sus citata lege întru cât de si Român de origină (născut în Transilvania), nefiind însă-si cetățean român, nu poate fi înscris în barou;

Considerând că din dispozițiunile art. 1 din legea pentru constituirea corpului de avocați rezultă că nu pot fi înscriși în tablou de cât aceia cari, pe lângă condițiunea de a fi licențiați sau doctori în drept sunt și cetățeni români, adică acei ce au plenitudinea drepturilor civile și politice, drepturi cari prin natura lor sunt inerente exercițiului profesiei de avocat;

Considerând că, ast-fel fiind, cu drept cuvânt Curtea de fond nu a primit cererea recurentului Aureliu Ur-

zică de a fi înscris în tabloul avocaților, întru cât numitul de și Român de origine, născut în Transilvania nu a obținut exercițiul drepturilor politice în conformitate cu dispozițiunile art. 9 din Constituțiunea de la 1866, după care Românul din orî ce Stat, fără privire, către locul născereii sale, poate obține drepturi politice printr'un singur vot al corpurilor legiuitoare, fără îndeplinirea formalităților naturalizării.

Pentru aceste motive, Curtea respinge recursul, etc.

Vedî observația care însoțește decizia Curței de casație, pronunțată în secții-unite, publicată mai la vale tot în acest număr. (N. R.)

INALTA CURTE DE CASATIE ȘI JUSTIȚIE, secț.-unite

Audiența de la 9 Octombrie 1903

Președenția D-lui C. E. SCHINA, Prim-Președinte

Șița și Velisarie Leontopolu cu Ecaterina Racoviceanu și Erodiada N. Ionescu.

Proprietate rurală. — Condițiuni pentru a dobândi proprietate rurală în România. — Înțelesul cuvîntului de «Români» din art. 7, par. V din Constituție — Români ce fac parte din Statul român sau și Români de origine însă supuși altor state străine. — (Art. 7, 9, 10, 30 și 133 din Constituție; art. 2 din legea de la 3 Aprilie 1882 asupra proprietății imobiliare în Dobrogea)

Nu mai românii ce fac parte din Statul român pot dobîndi imobile rurale în România, nu și supușii statelor străine ce sunt de origine română, căci prin cuvîntul de «Români» întrebuițat în art. 7, paragraful V din Constituție, legiuitorul nu a înțeles de cât pe naționali români, adică pe cei ce fac parte din Statul român.

Decisiunea 10/903. — Respins ca neîntemeiat motivul II trimis în cercetarea secțiunilor-unite, în urma recursului făcut de Șița și Velisarie Leontopolu în contra decisiunii Curței de apel București, secția III No. 15/903 (*), dată în procesul cu Erodiada N. Ionescu și Ecaterina Racoviceanu.

Curtea,

Ascultând citirea raportului făcut în cauză de d-l consilier Ciru Oeconomu;

Pe d-nii avocați Take Ionescu și M. Sipsomo (senior) în dezvoltarea motivului de casare; și

Pe d-l avocat D. N. Comșa din partea intimaiților în combateri;

Deliberând,

Asupra motivului de II casare:

•Majoritatea Curții hotărînd că Șița Leontopolu, româncă de naștere, n'a fost în drept a dobîndi prin donațiune imobile rurale în plină proprietate pentru motivul că, în timpul donațiunei, a fost căsătorită cu'n român din alt stat, interpretă rău și aplică greșit art. 7 § 5 comb. cu art. 9 și 13 al Constituțiunei și art. 2 al legii din 3 Aprilie 1882, pentru regularea proprietăților rurale din Dobrogea.

Avînd în vedere că Șița Leontopolu a fost chemată în judecată pentru ca față cu ea să se anuleze, în virtutea art. 7 al. 5 din Constituție, donațiunea a două imobile rurale situate în România, donațiune ce dînsa primise pe când se afla căsătorită cu Velisarie Leontopolu, macedonean, supus străin;

Că, pentru a respinge această acțiune, Șița Leontopolu a invocat, ca prin mijloc de apărare, că atât ea cât și soțul ei sunt români de origine și prin urmare, dînsa era în drept de a dobîndi imobile rurale în România, mijloc de apărare ce a fost respins de Curtea de apel din București, ca dînd o interpretare exten-

sivă cuvîntului de *Români* coprins în sus-menționatul text de lege, și contrarie intențiunei legiuitorului;

Avînd în vedere că din acest punct de privire fiind formulat și discutat în ședință motivul de casare supus acestor secțiuni, rămîne ca Curtea să stabilească care este întinderea ce legiuitorul a înțeles a da cuvîntului de *Români* întrebuițat în art. 7 al. 5 din Constituție și dacă imobilele rurale din România pot fi dobîndite nu numai de Românii ce fac parte din Statul român, dar și de supuși statelor străine, ce sunt de origine română;

Considerînd că legiuitorul din Constituantă, dominat de ideea că teritoriul unui stat formează baza suveranității naționale, s'a îngrijit de a nu lăsa să treacă proprietatea rurală în mâinile străinilor, și, pentru a atinge acest scop, el a căutat să facă din dreptul de a dobîndi proprietăți rurale un atribut exclusiv al naționaliilor români;

Considerînd că prin cuvîntul de *Români*, întrebuițat în sus-menționatul articol, legiuitorul nu a înțeles de cât pe acei ce fac parte din Statul român, aceasta rezultă nu numai din faptul că un stat, când face legi, nu are în vedere de cât pe supuși săi și interesele lor, dar încă din desbaterile ce s'au urmat în Constituantă cu ocazia votării acestei legi și din chiar diferitele articole din Constituție, în care înțelesul, ce legiuitorul a voit a da cuvîntului român, reese într'un mod neîndolnic;

Că ast-fel prin art. 10 din Constituție legiuitorul dispune «că toți Românii sunt datorii a contribui fără deosebire la dările și sarcinile publice, că ei singuri sunt admisibili în funcțiunile publice civile și militare», iar prin art. 30 legiuitorul pedepsește cu pierderea naționalității pe «Românii care fără autorisarea guvernului acceptă un serviciu într'un stat străin», de unde rezultă învedereat că, prin cuvîntul *Români*, legiuitorul înțelege a vorbi de cei din Statul român, căci nu este admisibil de a presupune că legiuitorul nostru ar fi înțeles să impuie la dări pe supușii unui stat străin, fie ei chiar de origine română, sau să 'i pedepsească pentru că au ocupat funcțiuni în statul, din care ei fac parte;

Considerînd că din dispozițiile art. 9 din Constituție, cât și din art. 2 din legea de la 3 Aprilie 1882 asupra proprietății imobiliare în Dobrogea, nu se poate trage nici o concluzie decisivă în favoarea străinilor de origine română;

Că, în adevăr, prin art. 9 din Constituție, legiuitorul n'a voit de cât a înlesni împăcămintenirea străinilor din această categorie, acordându-le dispensa de stagiū, și această dispoziție de favoare constituind o derogăție la dreptul comun, nu se poate aplica de la o materie la alta;

Că, de asemenea, Constituția ne fiind obligatorie pentru Dobrogea, ast-fel precum rezultă din chiar art. 133 ale Constituției, legiuitorul a putut acorda străinilor de origine română dreptul de a dobîndi imobile rurale în Dobrogea sub condițiunea numai de a se lepăda de protecțiunea străină;

Considerînd că, pe lângă acestea, dacă s'ar admite că străinii de origine română pot dobîndi imobile rurale în România fără vre o altă condițiune și numai în virtutea acestei calități, toată sollicitudinea legiuitorului de a păstra proprietatea rurală în mâinile Românilor ar rămânea fără efect, căci neexistînd nici un text de lege care să reglementeze modul și fața cu cine are să se stabilească origina acelor străini, și care să arate autoritatea competente de a face o asemenea verificare de titluri, dispozițiile restrictive ale art. 7 al. 5 din Constituție ar deveni ilusorii, și numeroase fraude s'ar putea produce cu înlesnire, ceia ce ar contraveni scopului legii;

Considerînd că aceasta fiind interpretarea ce trebuie a se da cuvîntului de *Români* din sus-menționatul articol, motivul urmează a se respinge ca neîntemeiat; Pentru aceste motive, Curtea, respinge, etc.

(*) A se vedea publicată în *Curierul Judiciar* No. 32 din 1903.

Observație. — Prin o decizie, pronunțată în secțiunii unite și criticată de noi ⁽¹⁾, Curtea de casație hotărîse că dreptul de a dobîndi imobile rurale în România este un drept civil iar nu politic, și că acest drept aparține și Românilor din alte State, supuși unei dominațiuni străine, înainte chiar de a fi îndeplinit formalitățile recunoașterii, prevăzute de art. 9 din Constituție.

Afacerea fiind trimeasă înaintea Curței din București, această Curte, spre onoarea ei, a respins cu drept cuvînt teoaria stranie preconisată de Inalta Curte ⁽²⁾.

Comentând aceste două decizii contradictorii, scrieam următoarele rînduri, pe care luăm libertatea de a le reproduce aci din nou :

«Avem convingerea fermă că jurisprudența consacrată în chestiunea ce ne preocupă, de și în secțiunii-unite, nu va fi împărțită de celelalte instanțe judecătorești. Se poate chiar ca însăși Inalta Curte, cu altă ocazie ⁽³⁾, să revie la adevăratele principii. Sunt destule exemple în analele jurisprudenței. N'au trecut doi ani de când scrieam aceste rînduri, și cele ce prevedeam s'au întîmplat. Vom vedea dacă și Inalta Curte va persista în jurisprudența sa din 1901. *Așteptăm cu încredere ; adevăratele principii triumfă în tot-dea-una*».

Ei bine, nu ne am înșălat; adevăratele principii au triumfat, și Inalta Curte și-a casat însăși decizia sa anterioară din 29 Noembrie 1901.

Nu vom reveni asupra argumentelor ce am invocat la timpul oportun spre a răsturna soluția admisă atunci de secțiunile-unite ale Curței de casație ⁽⁴⁾, pentru-că ele sunt destul de cunoscute.

Am dovedit, în adevăr, că atât din litera art. 7 din Constituție, cât și din discuția acestui text rezultă cu prisosință că dreptul de a dobîndi prin ori-ce mod pămînt rural în România, este un drept politic, după cum este acela de a fi alegător, funcționar public, de a exercita profesiunea de avocat, etc. ⁽⁵⁾, și avem satisfacțiunea de a vedea că toate argumentele noastre au fost admise prin decizia remarcabilă ce publicăm astă-zi. Ne bu-

(1) Veđi *Curierul Judiciar* din 1902, No. 1.

(2) *Curierul Judiciar* din 1903, No. 32 (cu observ. noastră).

(3) Nu puteam să prevăd că Curtea de casație era să-și schimbe jurisprudența sa, chiar în aceeași afacere, după cum s'a întîmplat în specie.

(4) A se vedea aceste argumente în *Curierul Judiciar* din 1902, No. 1 și din 1903, No. 32. Veđi și articolul d-lui D. N. Comșa, publicat în *Curierul Judiciar* din 1903, No. 32, care, alături de noi, a susținut aceeași teorie. Curtea de casație admisesese ea însăși, la 1891, modul nostru de a vedea. Considerentele acestei decizii au fost reproduse în observația ce am publicat în *Curierul Judiciar* din 1903, No. 32. Veđi în același sens sentința Trib. de Suceava, publicată în *Curierul Judiciar*, loco cit., prin care Tribunalul a pus cu drept cuvînt în principiu că un preot din Bucovina nu poate dobîndi pămînt rural în România, dacă calitatea sa de Român n'a fost recunoscută de corpurile legiuitoare.

(5) A se vedea în această din urmă privință decizia Casației s-a I, din 28 Septembrie 1903, publicată tot în acest număr.

curăm, pentru-că nu am vorbit în deșert. Prin cuvîntul «Români», de care se servește art. 7 din Constituție, legiuitorul constituant nu a putut înțelege, în adevăr, de cât pe cetățenii Statului român, adecă pe acei cari se bucură de exercițiul drepturilor politice în această țară, nu însă și pe acei de origină română, cari prin forța brutală au fost deslipiți de la sinul mamei lor și cari zac sub dominațiunea străină.

Dacă acești Români n'au uitat încă limba pe care o vorbeau părinții lor ; dacă ei mai simt încă inima lor bătînd pentru patria strămoșească ; dacă ei mai simt încă adevărat românește și au aspirațiunile neamului nostru, nu au de cât să vie la noi. Țara le deschide brațele și 'i primește cu bucurie, cu-toate-că ei au o misiune sfîntă de îndeplinit pe pămîntul negru al străinătății : acea de a păstra neatînse limba, religia și sentimentele românești, pe care păgânii ce i-au cucerit voesc cu ori-ce preț a le distruge.

Curtea de casație făcînd un sdravăn *mea culpa*, a consacrat de astă dată adevăratele principii, recunoscînd însăși greșeala sa anterioară. Aceasta îi face onoare. Eroarea în care picase Inalta Curte la 1901 nu trebuie să ne mire, căci suntem cu toții oameni, și prin urmare, supuși greșelilor.

Homo sum, humani nihil a me alienum puto !

D. Alexandresco

INFORMAȚIUNI

Primul nostru redactor d-l I. N. Cesărescu ne trimite următoarea scrisoare căreia cu sinceră măhnire 'i dăm loc în coloanele ziarului :

Domnule Director,

Vă rog a se insera în cel mai apropiat număr al ziarului ce dirigați, că mă retrag dintre membrii colaboratori ai acestui ziar.

Motivez această retragere pe ocupațiile mele, cari mă împiedică de a vă da un concurs eficace și stăruitor.

Primiți vă rog, Domnule Director, asigurarea considerațiilor mele.

1903, Noembrie 25

I. N. Cesărescu

Suntem adînc și sincer măhniiți de această împrejurare, care ne lipsește de concursul unui real și valoros talent, dar pe care atunci când dușmana de vreme 'i va îngădui, sperăm și dorim din tot sufletul a'l vedea apărînd pe arena scrierilor științifice în care d-l I. N. Cesărescu s'a arătat un mare luptător.

—x—

Duminecă 30 Noembrie 1903 va avea loc în Palatul Justiției, sala curței cu jurați, la ora 2¹/₂ p. m. conferința avocaților.

D-nii avocați sunt rugați a asista la conferință.

D-l Riveanu, incasatorul nostru pentru provincie, aflându-se în Oltenia după incasările ziarului nostru, rugăm cu toată insistența a i se da tot concursul pentru incasarea abonamentelor datorate, care se pot achita și prin mandat poștal direct, pe adresa d-lui Codreanu, proprietarul ziarului *Curierul Judiciar*, la București.